NK01A101

సదుక్తి మంజరి

★

ఆంధ్ర సరస్వతి
ఊటుకూరి లక్ష్మీకాన్తమ్మ

సదుక్తిమంజరి

ఆంధ్రసరస్వతి
ఊటుకూరి లక్ష్మీకాన్తమ్మ

సర్వహక్కులు రచయిత్రివి

ప్రథమ ముద్రణ 1000 ప్రతులు

క్రోధినామ సం॥ర జ్యేష్ఠ శుద్ధ షష్ఠి సోమవాసరమున (జూన్-17-1964
జరిగిన మా పెద్దన్నయ్య శ్రీ నాళం రాజారావుగారి షష్ట్యబ్దపూర్తి
శుభ మహోత్సవ సమయమున

నొసంగిన కృతి

అంకితము

(నాళము కామరాజస్తుతి)

నాళము వంశ సంభవుడు నాణెపు ధార్మికరీతి నీతికిన్
నాలమె నాళమన్ ప్రథితి నాలుగు దిక్కుల వ్యాప్తినొందగా
మేలగు సత్రనిర్మితిని మించినసత్కృతి; మాదుతాత, ధీ
శాలిని కామరాజసుధి సంస్తుతి సేసెద వంశవృద్ధికై.

శత్రువునైన సత్కృతిని సాధువు చేయగగల్గు పాటవం,
బాత్రము లేని బుద్ధియును, నార్జవమున్, వ్యవహారదక్షతల్
పాత్రత తోడిదాత్మతయు, భావవిశుద్ధియు గల్గుధీర చా
రిత్రుని రాజరాయసుధి శ్రీపతి బ్రోచును వేంకటేశుడున్.

పిన్నవయసుననుండి సన్ప్రేమజూచె
మహిత సుశ్లోకుడగుచు సమానులందు
ప్రథిత నాళమువంశ గౌరవము పెంచె
అతడు మాయన్న తత్త్వ విద్యారతుండు.

శాంతధీశాలి కతిధృతి మంతునకును
అమృత తత్త్వ విజ్ఞాతలౌ ఆత్మవిమల
అనుభవ సదుక్తి మంజరినమలకృతిని
అంకితము సేతు లోకహితానురక్తి.

"సర్వేజనాస్సుఖినోభవంతు"

ఓం తత్సత్.

దివ్యాలోకం

క్లేశబహుళమూ, దుఃఖతప్తమూ, అజ్ఞానాంధమూ అయిన మానవాళికి వెలుగునిచ్చి, సంతృప్తిని కల్గించి, శాంతిని ప్రసాదించేవి మహా పురుషుల దివ్యబోధలే.

చాలాయేండ్ల క్రిందటి సంఘటనఇది: సుమారు పది పదేనేండ్ల క్రితం మా చిరంజీవులను హిందీ రాష్ట్రభాష పరీక్షకు కొంచెం శ్రద్ధగా చదివిస్తూ ఉన్న రోజులవి. ఆ సమయంలో వారి పాఠ్య గ్రంధాలలోఉన్న కబీరు. తులసీదాసు మున్నగు సాధు పురుషుల 'సంత్' (సాధు) కవితను పరిశీలించడం తటస్థించింది. ధార్మిక పరతంత్రమైన పూర్వ భారతావనిలో మానవ సంఘానికి సందేశమిచ్చే కావ్యపరంపరలు చైతన్య స్రవంతులుగా అన్ని భాషలలోనూ ధారా ప్రవాహములుగా వెలువడియుండడం అందఱెఱింగిన విషయమే.

ఆ శ్రేణిలోనివైన ఆ దోహాలు ఆ నాడు నాలో ఉన్న ఒకవిధమైన ఆర్తిని సమయింప జేసి నాకు తృప్తినీ, శాంతినీ కల్గించడమేకాక, నా హృదయంలో ఒక దివ్యలోకాన్ని ప్రసరింపజేశాయి! భంగ్యంతరంలో చెప్పాలంటే, ఆ సంఘటన నా హృదయంలో చెఱగనిముద్ర వెయ్యడమే కాక, నాకు చైతన్యంతోకూడిన సంస్కారాన్ని ప్రసాదించడానికి కారణమయిందనికూడా చెప్పాలి.

అందువలన నేను ఆ దోహాలచే ఆకర్షింపబడి ఆద్విపదలను పదే పదే మననం చెయ్యడమూ, అట్లా మననం చేసిన ప్రతిసారీ ఆ దోహా (ద్విపద) లనుండి క్రొత్త క్రొత్త అర్థాలూ. భావాలూ తోచి నాకు ఏదో ఒక సరిక్రొత్త లోకం ఆ దివ్యాలోకంలోనుండి తొంగిచూస్తూ దర్శనమిచ్చి అనిర్వచనీయమైన ఆనందం ఉత్పన్నం కావడమూ తటస్థించింది. అది మొదలు హిందీ సాహిత్యంలోని అట్టి రచనలకొఱకు భక్త్యుత్కంఠతో అన్వేషణ చేశాను. ఆ అన్వేషణ ఫలించినకొలదీ నాకు ఆ రచనలపై, ఆ మహానుభావులపై గొప్పభక్తి గౌరవాలు ఏర్పడ్డాయి, దానికి తోడు ఆ సాధు పురుషులు ఆ రచనలలో ప్రదర్శించిన సంగ్రహిత, సంయమనము, దివ్యశక్తి సమన్వితమైన ఆకైతనుండి ఉట్టిపడే సముజ్జ్వల భావ సౌందర్యమూ నన్ను పరవశురాలిని చేశాయి,

ఆ పరవశభావం నన్నెంతవరకూ తీసికొని వెళ్ళిందంటే, ఆ దోహాలను తెలుగు చేసేంతవఱకు స్వస్థత చేకూరని ఆయోమయ పరిస్థితి కలిగేంతవఱకు దారితీసింది. ఆ ప్రేరణతో అప్పట్లో వ్రాసినవే ఈ సదుక్తి మంజరి లోని వివిధ పద్యసుమాలు :

హిందీ సాహిత్యంలోని ఈ భక్తి ప్రాంగణంలో కబీరు, తులసీదాసు. బృంద, రహీములవంటి పరార్థజీవన ప్రభువతంసులు గళమెత్తి పాడిన మనోహర గీతికల నంతంగా ఉన్నవి. ఆ మహామధుర దివ్యతరంగిణులనుండి నేను గ్రోలగలిగినది ఒక పుడిసెడుకూడా లేదు. ఇది నా అజ్ఞాన పరిమితికి ఇయత్తా చిహ్నము.

కలుష భావ ప్రేరణతో, స్వార్థ పంకిలమున చిక్కుకొని దరి గానక, ఊపిరి సలుపక ఉక్కిరి బిక్కిరి యగు మానవ లోకమునకు వినిర్మల జీవితానంద సౌఖ్యగతిని ప్రసాదించుటకే కబీరు, తులసీదాసు,

వేమన, లల్ల. లిక్కి. మహాదేవి, మీరా, వేంగమాంబలను బోలు మహాను భావులు, మహాయోగినులు కారణ జన్మతో భువి నవతరించి యుండిరి. ధర్మాభ్యుత్థానమునకై భగవానుడు కరుణతో సంకల్పించిన అవతార ప్రయోజనము ఈ దివ్య ప్రకృతుల, పవిత్ర జీవనముచేతను. పావన సందేశములచేతను కొంత కొంత నెఱవేరుచునేయున్నది.

స్వార్థమును త్యజించి.తమతోడి సోదర మానవులకు నిరుపద్రవ మగు కళ్యాణ స్థితిని అనుగ్రహించుటే వ్రతముగా జీవనము గడపిన వీరి పవిత్ర సందేశములు వాగ్రూపము వహించి, మంగళ గంగా తరంగి ణులై భారతీయ సాహితీ భువనములలో ప్రవహించినవి. ఈ యమృతంపు పేరులు, ఈ అదభ్ర శుభ్ర మందాకినీ శ్రేయః ప్రవాహములు తమయం దవగాహ మొనర్చిన దుఃఖ తప్తులకు, ఆర్తి బాధితులకు ఆత్మశాంతినీ, అమృతత్వమునూ ప్రసాదించినవి.

ఆ పవిత్ర సందేశములు మనకెల్ల యపుడును సమ్మాన్యములే శిరోధార్యములే అగుట ఆవిశుద్ధ తపస్వుల బోధామృతమును గ్రోలి నేను చిత్తోపరతిని బడసినయట్లే ఇంక కొందఱును ఉపరతిని, చిత్తస్వాస్థ్య మును పొంది తరించుట కవకాశముండునను ఉద్దేశముతో అనాటి ఈ రచనలను ముద్రిణ చేయించవలెనని ప్రయత్నపడితిని. అంతేకాని యీ నా రచనము సర్వాంగ సుందరమైనదను భావము నా కెన్నడును లేదు, అయితే మాన్యులు. సోదరులు శ్రీ బొడ్డు బాపిరాజుగారి ఆశీర్వాదముతో ఈ రచనకు కొంత సౌందర్యాకృతిని పరిష్కరించవలెనని పేరాసపడితిని. అట్టిదేదైన ఈ రచనమున గన్పడినచో అది మా అన్నగారి అశీర్వాద మే.

మొదట మొదట ఈ పద్యములను కొన్ని ఆంధ్రమహిళ. గృహలక్ష్మి పత్రికలలో పెద్దలసుద్ది. పలుకుబాట అను మకుటములతో

ప్రచురించితిని. కాని తరువాత మఱికొన్ని అనువదించి ఇప్పుడే కావ్యముగా సమర్పించుకొనుచున్నాను. ఈ నా అనువాదము కేవలము భావానువాద శ్రేణికి చెందిన స్వేచ్ఛానువాదము మాత్రమే.

ఈ ప్రయత్నం ఈ విధంగా సాగుతూఉండగా 64 జూనులో రాజమహేంద్రవరంలో మా పెదనాన్నగారి కుమారుడు శ్రీ నాళం రాజారావన్నయ్యకు షష్ట్యబ్ద పూర్త్యుత్సవం జరిగింది.

మా అన్న మిక్కిలి తత్త్వచింతాపరుడు, పరోపకారి, సాధుశీలి, విశేషించి చిన్ననాటినుండి నన్ను పరమ ప్రేమాదరములతో సంభావన సేయువాడు. మా అన్న నాయెడ గనబఱచు వాత్సల్యానురాగముల శాశ్వతస్మృతికై ఆత్మవిదుల అనుభవతత్త్వ ప్రతిపాదకమైన ఈ కావ్యమును ఆదరముతో అన్నకు కృతి నీయవలెనని ఉబలాటపడితిని. నా యీ కోర్కెను మన్నించి పరమాదరముతో కృతిని స్వీకరించిన మా పెద్దన్నయ్యకు నా ధన్యవాదములు.

అపుడపుడు తమ పత్రికలలో ప్రచురించిన ఆంధ్రమహిళ, గృహలక్ష్మి పత్రికాధిపతులకు నా కృతజ్ఞతా వందనములు.

భావపురి
4-3-67

ఊ. లక్ష్మీకాన్తమ్మ

సదుక్తిమంజరి

కబీరువాణి

ధరణి సర్వమ్ము నొక్క పత్రమ్ము జేసి
వృక్షవితతికి లేఖినీవిభవ మొసగి
ఏడు సంద్రాల వెస సిరా ఏర్పరించి
ప్రభునిగుణముల వ్రాయ నప్రతిభుడైతి. 1

మలిన మగుచు కేలను జపమాల తిరుగు
నోట నాలుక తిరుగును నూరుగతుల
తిరుగు చిత్తమ్ము నాలుగుదిశల పర్వి
జపము మాత్రమె రవ్వంత జరుగబోదు. 2

ఒక్కశబ్దము సుఖముల కిక్క యగును
ఒక్కశబ్దము దుఃఖాల కిక్క యగును
ఒకటబంధము, గొంతుక కురియు నగును
ఒక్కటను మాత్రమె సమత నొందగలము. 3

ఒరుల కుశలమ్ము ప్రశ్నింత్రు నరులు వెఱ్ఱి!
తమ యునికి సుంత తెలియరు ధరణిపైని
జరయు పైకొను, నుడుగదు మరణ భయము
సేమ మింకేలరిత్త యాశింతు నరుడ! 4

ఈపు నాకొఱకేడ్తు విందెవరు తిరము !
ఏనొక దినాన నీకొఱకేడ్తు నేమొ !
ముందువెనుకగ నొకనాటి కందఱమును
ఎచటికో, ఇటనుండియు నేగవలదె? 5

“ముందుసంగతి కాన, వేమందునోయి,
కుమ్మరీ, నన్ను కాళ్ళ త్రొక్కుదువు నేఁడు
నిను నలగద్రొక్కు రోజు వచ్చును నిజమ్ము”
అంచు మృత్తిక పల్కు నాలించుమోయి. 6

అపుర ! ఒకతలకల్గు మానవుడు కూడ
హెచ్చుగా గర్వపడు టది యెంతవింత !
పదితలలతోడ, కరము లిర్వదియుగల్గు
రావణుండె ధరిత్రిని రాలెతుదకు. 7

వనికి నేతెంచి మాలి యేదినము నందు
మించి వికసించు సుమముల నెంచి త్రుంచు
“రేపు మనవంతు! బ్రదుకింతెలే” యటంచు
కుందు వనిలోని చిన్నారికుట్మలములు, 8

ప్రేమమార్గము సుగమమ్ము విదితమిదియు
వక్రగతివోచు దానినే వక్రమనకు
“ప్రతిభచాలక వేదిక వక్ర”మనెడు
నాట్యకత్తియ తెలివికి నవ్విపోరె?

చిన్నిగింజను కొనియేగు చీమయొకటి
మార్గమున వేరు గింజకై మనసుపడియె
ఏదియు యొకండె దక్కెడు నింతెకాని
చిన్నినోటికి రెండెట్లు చిక్కగలవు! 10

స్వామి. నిత్యమ్ము నిసుగొల్చు ఫలమిటానె?
సుతులు, నిల్లాలు నాకట నోలుచుండి
రేము దిననింత, సాధులకింత నిడగ
పిడికె డోగిరమిడు మది వేలుసేయు. 11

సాధుజననమ్ము ప్రశ్నింప జనదు సుమ్ము
జ్ఞాన పరిమితి నెంచుటే నాణెమెపుడు
పదునెఱిగి కత్తి విలువ కట్టదగుగాక
ఒరపసందునకై ధర నుంచదగునె? 12

మంచితనమును పల్మాఱు కించపఱచి
ఎంచి చెడుగునె కైకొందు రేల నరుఖ?
వెడగుగానుగ ఎపుడు పిప్పినె గ్రహించి.
స్వాదు రసమావలకు ద్రోచుసరణిగాదె. 13

కుసుమగర్భాన సౌరభ మెసగినట్లు
నీదు హృదయమునను స్వామి నిండియుండె
నాభిగల గంధ మెఱుగమి నడవియెల్ల
వెదకు మమట్లుగ లీశ్వరు వెదకెదేల? 14

హంసయు బకమ్ము మానసహ్రదము నందు
నొక్కరీతిగ నివసించుచున్న నేమి?
హంస గ్రహియించు ముత్యమాహారముగను
కొంగ పొంచుండి చేపల కొనరి తినును. 15

దురభిమానమ్ము మదినుండి దొలగద్రోచి
సతము నొరుమది, దనమది, జల్లపఱచు
పథ్యవచనమ్ము పలుకంగ వలయు నెపుడు
పెరలు మధువొడిపిన తేనె పెరలెకాదె? 16

అదిర! పుడిసెడు నీరు పుట్టదట తనకు!
పరులకీగలడంట! తాఁ బాలకడవ
తనమనసు నిల్పగాలేక వనట గుందు
పరుల తరియింపజేయ, డంబములుపలుకు. 17

పాలనమ్మంగ తిరుగగా వలయు వాడ
సుర గొన నరుండు తానుగా దిరుగునూర
పాట్లుపడిన ఋతము చెల్లుబడియెకాదు
చెల్లు ననృతమ్ము శ్రమమింత చెందకుండ. 18

యోజనంబుల దూరమందున్న, సఖుని
హృదయసన్నిధి నున్నట్లె యెంచజనును,
కపటి, ప్రాంగణ మందున్నగాని, వాని
కడలి కావలనున్నట్లె గాంచవలయు. 19

కుజనసంఘమ్ము నందలి సుజనుబోధ
కడలియుప్పున మధురాంబుకణము బోలు
శిష్టమైత్రి జెఱచు నొక్కచెడుగుమాట
ఉరక పాలను విరువదే ఉప్పుగల్లు. 20

వెఱ్ఱి హృదయమా! త్వరయేల వినుమొకింత
అదనునన్దప్ప కార్యమ్ము కుదురువడదు
తోడిపోసిన నీరెంత తోటమాలి
ఋతువురాకఫలించునే వృక్షవితతి. 21

కాంతి నొకకొంత బోలిన గాజుపూస,
మింతు వజ్రమ్ము ననియేల మిడిసిపడెదు?
మణిని గైకొను క్రయవేళ మన్ననమెయి
నిన్ను వ్యాపారి చులకగ నేలవిడుచు. 22

చిన్నవారి మన్నించుచు సేగిపనుల
దొడ్డవారి మేల్సేతల స్తుతియొనర్చి
సమతమీరగ వర్తింప జాలవేని
బ్రదుకు వృథయౌను తలపుమో వయసుకాడ. 23

చావు పొసగిన నొకమారె చావవలయు
జన్మబంధమ్ము తెగిపడు సరణి మెఱయ
అన్యు లవమతి సల్ప జఘన్యవృత్తి
వేయిమారులు చత్తు వేమోయినరుడ! 24

దైవమెవ్వాని రక్షించు దయ యెసంగ
వాని హింసింప జాల రెవ్వారలైన
జగతి యేకమై ఐతనమ్ము సల్పుగాక
ఇదియసూ దైవబల, మెందు నెదురుగలదె, 25

తమ ఫలమ్ముల దినవు భూజముల గములు
తమ జలమ్ముల గొనవు నదమ్ము లెపుడు
తమ వెలుంగుల గనవుబో తారకాళి
సాధుజనభాగ్యము పరార్థసాధకమ్ము, 26

ముండ్లనొసగిన వారికి పండ్లనిమ్ము
పండ్ల నిడినను మఱి వారుముండ్లె ఇడిన
సహనమున్ జూపు; దైవమ్ము సాయపడుచు
ముండ్లశూలమునను వారి పుడమిగూల్చు. 27

నీటి లోతులు మునిగిననె, తెలియనగు
తీరముననుండువారికి తెలియునెట్లు?
కష్టసుఖములు వ్యవహార కర్త యెఱుగు
వదరుబోతులేరీతిగ పలుకనేమి? 28

ఏది నీకు ప్రాప్తించునో కాదనకయె
ఎండురొట్టెనైన భుజించి తృప్తి పడుము
ఉన్నదానికి తృప్తి లేకున్న. అదియు
దక్కకయె పోవు; తెలియు మీ ధర్మగతిని.

మంచి దినములు ముందె గతించి పోయె
అపుడు హరినామ మొనరింప ననువుపడదొ?
ఇపుడు పరితాప మేటికి? ఇంత చేను
పక్షులవితినె; మేల్కొన్న ఫలము కలదె? 30

కష్టమెంతైన, మఱి మఱి నష్టమైన
వెఱపువీడి నీటమునిగి వెదకికొన్న
లోతు నీటను లభియించు జాతిమణులు
గట్టుననె యున్న ఫలమెట్లుకలుగు చెపుమ. 31

స్వామి! నిన్ను ప్రేమించెడు భక్తకోటి
కోట్ల సంఖ్యను కలరు నాబోంట్లు నీకు
అయినగాని నన్ మఱవకు మయ్య నీవు!
ఎవరు నినుబోలువారు నాకింక లేరు. 32

యాచనంబది కడునీచ మరయవేమి ?
అంతకంటెను మఱిచచ్చు టదియె మేలు
అడుగుకొను కొలందియు బ్రదుకడుగునబడు
గురుల యుపదేశ మిది నీవు మఱువజనదు. 33

తులసిపలుకు

రాముడుండు నెడల కాముండు గదియండు
కాముడుండకున్న రాముడుండు
రవియు చంద్రముండు రాజిల్లరొక్కచో
తులసి పలుకుబాట తెలిసి చనుము. 34

ఎన్నొ యేండ్లుబ్రదికి యెన్నొబోధలుజేసి
పిన్న వారి సుంత ప్రేమగనరు
ఏమి ఫలమొ తులసి యెఱిగింపవేదెద
ఒజ్జ పుచ్చకాయ ఉనికిగాక, 35

* సంఘసేవయంచు సంస్కారమంచును
ఐకమత్యమంచు అఱచువారు
ఒరులపచ్చజూచి యోర్వనే జాలరే
తులసి వీరికింత తెలుపగదవె.

విదితసత్యవాక్కు విమలమౌ చిత్తమ్ము
కపటరహితవృత్తి గలుగు సుజను
మోసపుచ్చగలరె ముష్కరకలినైన
తులసిపలుకు బాట తెలిసిచనిన॥ 37

బంధులెందఱున్న బంధమునకెగాని
సత్యపదవికొఱకు సాయపడరు
రాముకృపయె నీకు రక్షయౌనంచును
తులసిపలుకు: నిదియు తెలిసి చనుము॥ 38

---

* స్వంతరచన

ఆలు, బిడ్డలు, సిరి, యన్నవస్త్రములును
పాపియింటనేని బడయవచ్చు
సాధు సంగమంబు, చక్రికారుణ్యంబు
దుర్లభములు నెందు తులసి వినుము॥ 39

పరుల కొఱకె పూచి ఫలియించు సతతమ్ము
సాధుజనరసాలసాల మవని
ఎన్నితాళ్ళగొట్ట నన్ని పండ్లొసగును
తులసిపలుకు దీని తెలిసి చనుము॥ 40

లోన, బయట, వెలుగు లోలి, వాంఛించుచో
రామనామ మనెడు రత్నదీప
శిఖను బదిల పఱపు జిహ్వాగ్రగేహళి
తులసి పలుకు సరణి దెలిసికొనుచు॥ 41

సాధు జనుల, సురల బాధల బాపగా
మనుజ తనువుదాల్చి మహితవృత్తి
తాను వెతల బడిన దైవమ్ము రాముండు
కలిని పాపమార్పు తులసి వినుము॥ 42

దప్పిగొనియు దిటవు తప్పనివానికి
జలద మొకడె యొసగ జాలు తృప్తి
మానియైన భక్తు మానసార్తి నడంప
చాలరొరులు పరుడు స్వామి దక్క॥ 43

జలము ద్రచ్చి వెన్న వెలయింపగావచ్చు
పిండవచ్చు నినుమునుండి నూనె
రాముభజనలేక బాము దాటగలేము
తులసి పలుకుబాట తెలిసి చనుము॥ 44

పుడమి, వేష, భాష పొలుపొందు పనులలో
హాని కలిగితీరు నంతమందు
చిత్తశుద్ధితోడ జేయు కార్యమ్ముల
హానిలేదు; హరి సహాయ మొదవు॥ 45

సకలజగము కోరు సుఖమైన బ్రదుకునే
ప్రభుని కరుణలేక పడయరాదు
"ధనికి సుఖము కొల్ల" అని తలంచెడువారి
తులసి అజ్ఞులనుచు పలికె వినుము॥ 46

చెఱువునీటినెల్ల చేపలే త్రాగిన
వాని బ్రదుకె బయటపడునుగాదె
కొంగ తినునటంచు కొందల పడనేల
తులసి పలుకు బాట తెలిసి చనుము॥ 47

దీర్ఘరోగి, లోభి. దీక్ష వచస్కుని
అచిర కోపశీలు, నధికలోలు
ప్రాణమిత్రుడైన, వాని సంగాతమ్ము
విడువుమంచు తులసి వెలయ బలికె॥ 48

పరులకీర్తి మాపి ప్రాభవమ్మున దన
పేరు పెంపుసేయ గోరునెడల
మొదలికీర్తి మాయు నదిగాక చచ్చినన్
మాసి పోవనట్టి మచ్చ మిగులు. 49

ఆచి పట్టకున్న నాకాశమంటెడు
గాలిపటము బోలె ఖలుల ప్రకృతి
అల్పమతుల నెప్పుడణచి యుంచుట మేలు
చనువుజూప చెడును వినుముతులసి. 50

మనసు క్లేశముడిపి మాయించి దురితమ్ము
రక్ష యిడెడువాడు రాముడొకడె
కాక పరులవేడ గలునటే శాంతి!
వినవె తులసిపలుకు వెఱ్ఱిమనస! 51

సజ్జనుండు మొనసి సత్కర్మగావించు
దుర్జనుండుసేయు దుష్కృతమ్ము
అమృతసేవనంబు అమరత్వముఘటించు
గరళయశము ప్రాణహరణమందె. 52

చూచు విషముపోల్కి సుజనుడమృతమును
ఋతము నెంచు విషమురీతి ఖలుడు
అతిపవిత్రుడైన అగ్నిదేవు, జలము
లంటగలవె తులసి ఆలకింపు. 53

పూవు కందకుండ పూదెనె గొనుదేటి
కోరి ఫలమునె తిను కోలుపక్షి
సుజన కుజనరీతి సొరిది నిట్లుండురా
తులసిపలుకు బాటతెలిసిచనుము. 54

చెడ్డపనులె మొనసి చేయువాడెప్పుడు
తనదు చెయ్దిదప్పు దలపలేడు
పాచికూడె తినెడుబడుగు; దుర్గంధమ్ము
తెలియజాలడనుచు తులసిపలుకు. 55

ఎల్ల యంగకముల నేకరీతిని దన్ను
జిహ్వ; అటుల నింట జిన్న పెద్ద
నరయవలయు సమత, యజమాని యనియెడు
తులసిపలుకు నెపుడు తెలిసిచనుము. 56

సలలితగుణదోష సంకులమౌ సృష్టి
చెడుగు విడిచి మంచి సేకొనదగు
నీర ముజ్జగించి క్షీరమ్ము గొను నంచ
తులసి పలుకు సరణి తెలిసి కొనవె ? 57

ప్రల్లదనము రోసి బవరమ్మునను జోదు
ఒక్కఁడంచు నెదిరి శౌర్య మెనయ.
పిఱికి, రిపులు డాయ బీరమ్ము లేపల్కఁ
తులసి పలుకు సరణి తెలిపి వినుము. 58

జలద మఖిలతాపశమనాప్తి వర్షించు
ఒక్క జొన్న పండ కున్ననేమి?
స్వామి సకలసృష్టి, సత్కృప వీక్షించు
కొలువ కున్ననేమి ఖలు డొకండు. 59

పరుల పచ్చ జూచి భగ్గున మండును
నిప్పు లేని మంట నీచ జనుడు
వరపరోపకారభాగ్యదూరుని గాగ
తలప వలదె వాని తులసి తెలియ, 60

ఎవరికనుల హర్ష మెలయదో నినుజూడ
ఎచట గౌరవమ్ము నెసగ దచట
కాలు వెట్ట జనదు కనకమ్ము గురిసిన
తులసి పలుకు బాట తెలిసి చనుము. 61

తనకు మేలు కూర్చు పనులొనరించుచు
తనను దానె సుకృతి యనుటజనునె?
ఒరుల కెపుడు మేలు నొనగూర్ప నన్యులు
సుజను డనగ జెల్లు చూవె తులసి! 62

మనసు వికృతి మునిగి మాయల బన్నంగ
శిరసు ముండనమ్ము సేయ నేల?
అతులసుఖము గోరి యతివి కాగోరెదో
తలపు గమిని గోసి మెలగు తులసి. 63

హారము పెంచు కొలఁది హారమె పెంపగు గాని
తరుగ దింత: విడుము దాని పూన్కి
అసలె బరువు గోనె, అదినీట తడసిన
పెరుగు గాని బరువు తరుగ బోదు. 64

రహీము సూక్తి

అడిగి, యభిమానహీనత నమృతమైన
బడయ జూచుట యననెంతొ బడుగుతనము
ప్రేమ నిచ్చిన గైకొంచు విషమునైన
మృతిని జెందుటె మఱియెంతొ మేలు సుమ్మి. 65

ఉసిరికను గోసి కారమ్ము నుప్పు రాయు
నట్లు, కటువచనము పల్కునట్టి జనుని
నర్హశిక్షకు పాల్జేయ నగును గాని
విడిచి పుచ్చంగ సంఘమ్ము పిచ్చటిలును. 66

అడుగ నొడబడు నట్టి వాడగును మృతుడు
అడుగ బడియును ధర్మమ్ము వడినిగనక
యెవడు దానమ్ము నల్పంగ నిలను బూన
డతడు తలపంగ తత్పూర్వమృతుడు సుమ్ము. 67

ఓర్పు జూపుట పెద్దల కోజమిడును
కొంటె పనిసేత పిన్నల దంటతనము
భృగువు హరివక్షమును దన్నె బిగువు చూపి
హరి కలంకారమై యది మురువు గూర్చె, 68

ఒకటి సాధింప సకలమ్ము నొనరుచుండ,
అన్ని సాధించుటయు వృథ యగును గాదె
మూలమును దడుపగ ఫలపుష్పవితతి
మనకు లభియించు సద్దాన మాన్యతముడ. 69

నీచమనుజునితో జేయు స్నేహ మైన
వైరమైనను హానికే దారితీయు
కుక్క నాకిన, కఱచినం గూడ మనకు
నెపుడు విపరీత మనుచు రహీముపలుకు. 70

పెరుగు మధియింప బడియును వెన్ననిడును
చాల కష్టముల్ పొందియు సరకు గొనక
ఆపదల యందు మిత్రుడే యాదు కొనును
అదను తప్పించి పరులు నోనాడు చంద్రు. 71

పేదవారికి సాయమ్ము భేద మనక
కోరి యొనరించు వారె యుదారు లవని
కృష్ణ డపుడు కుచేలుని లేబరమ్ము
సరవి నరసి సాయపడలేదె జనులు మెచ్చ. 72

పేదవాడైన ధనియైన పెద్దయైన
తియ్యనౌ నీట దప్పిని దీర్చుకొనును
జలధి తానెంత ఘనమైన పలిత మేమి
తీర్చ గలదటే దాహముం దెలియుమయ్య. 73

బృందహితము

ఆశ దీను కాకి వేపపం డాదరమున
కోకిలము మావి చివురును గోరి తినును
ఎవరి సహజధర్మ మెదియొ యెవరికేది
యిష్టమో యందె యత్నింప బృంద వలయు. 74

ధనము తోడుత దాతృత్వ మెనయగల్గు
వాని, నాశ్రయించిన గొంత ఫలము కలుగు
జలము లేలేనికడు పెద్ద సరసు నాశ్ర
యింప దాహమ్మ దీరునే యెందు బృంద? 75

అదనునం జేయు నుపకృతి యవసరపడు
అదను తీరిన యుపకృతి కంద మేమి?
ఎండి పోయిన చేలపై నిండి కురియు
వృష్టిచే లాభమెటుగల్గు నష్టిగాక! 76

తెలిసి గమ్యమ్ము యానమ్ము సలుపవలయు
స్థలపరిమితి నెఱింగి కాల్సాచవలయు
కాల మెఱిగియె చంద్రుండు గగనవీధి
తన ప్రయాణమ్ము సాగించు ఘనత బృంద. 77

చెట్టచేసి తా మంచి నాశించుగాక
మించి యెట్టుల కల్గును? మంచి తలప
తాను జిల్లేడుగింజను ధరణి నాటి
ఆమ్ర ఫలముల నాశింప నగునె బృంద. 78

కటుకషాయములను ద్రావ కగడుసేయ
విషమరోగమ్ము తీరునే వెఱ్ఱిమనస
గురుని శిక్షతో గాకున్న కుదురుపడునె
హృదయమందున నుపదేశ మెదియు బృంద. 79

పెదవి తెఱువనంతవఱకు మదిని దాగు
మంచి చెడ్డల నెఱుగంగ మనకు వశమె
కాక పికముల వేర్వేయగలమె మనము!
అవి వసంతాన నోర్విప్పు నంతదాక! 80

మంచి చెడుగు లోకేరీతి మాన్య మౌచు
నెంచ బడునెట అచట వసింపవలదు.
ఉప్పు కప్పుర మేపురి నొక్కరీతి
తలపబడు దాని వీడగ వలయు బృంద. 81

రమ్యరసభావపూర్ణమౌ గ్రంథమైన
మూర్ఖు కరమున నదియెంతొ మోఘమగును
దివ్యతేజమ్ము గురిసెడు దివ్వెయైన
అంధునకు నదియెంతో యనవసరమగు. 82

మధురవచనమ్ముచే నభిమానధనుడు,
నుత్తముండగు సరుగర్వ ముడుగు గాదె
శీతజలయోగసంగతి శీర్ణ మగుచు
చాల శాంతించునేగద పాలపొంగు, 83

సాయపడు: శక్తియుతునకే సర్వజగతి!
శక్తిహీనున కెవ్వరు సాయపడరు
వాయు వగ్నికి తోడ్పడి వంతపాడు
దీపశిఖ నార్పివేయదే తెలియు బృంద. 84

క్రోధ ముద్రేకవచనాల కొంచె మగునె?
మఱియు నొక్కింత క్రోధమ్ము పెరుగు గాని
అగ్ని ఇంధనములచేత నంతపెరుగు
కాని తరుగునె యిసుమంత గనగ బృంద. 85

ప్రణయరీతి

* "అలుగు మొనసైన నాట్యమ్ము సలుప వచ్చు
ఒడిసి పులిమీస నుయ్యాల లూగవచ్చు
ప్రణయగంభీరత నెఱుంగ వశమె" యనుచు
ప్రస్తుతించెద రార్యులు ప్రణయ మహిమ. 86

ప్రీతి గురువులు బోధింప లేని విద్య
గ్రంథముల కందనట్టి సౌఖ్యానుభవము
ప్రణయ భావమ్మునన్ బరస్పరము తెలియ
మధురతరజీవితానంద మమర మనుచు 87

• మనసు మనసున పెనవైచు మంత్రకట్టు
పలుకు పలుకున నలవర్చు భవ్యమహిమ
తనువు తనువున దరిజేర్చి తనుప వింత
క్రియకు క్రియకును గదియించు క్రీడనుమ్ము. 88

• తలపు తలపున ముడివైచు ధర్మరజ్జు
వమలచరితమ్ము దిద్దెడు ననుగుసఖుడు
పావనత్వము గలపెడు భద్రవిద్య
సృష్టి కున్నతిం గూర్చు సుశ్రీవిభవము. 89

---

* మధురకవి నాళము కృష్ణారావుగారి రచన
• స్వకీయ రచన

• ఊహాపోహల నుడుపు సమ్మోహశక్తి
ధర్మబలమున్ జయించు సౌందర్యరేఖ
జ్ఞానగరిమను మించు నానందముద్ర
ప్రణయదేవతామహిమమ్ము ప్రబలతరము. 90

• ప్రేమరసమున జాల్వారు పృధివి యెల్ల
ప్రేమవిభుడైన భగవాను బ్రీతి పాడి
ప్రణయతత్త్వము తెలియంగ బలికినట్టి
తత్త్వవేత్తల భావమ్ము తలపు గొనుడు. 91

ఉర్వి సకలంబు ప్రేమమ్ము నుజ్జగించి
సంతసం బందు గాకేమి చాతకమ్ము
స్వాతిబిందుమరంద సంప్రీతి విడక
అనయ మాహ్వాన మొనరించు నంబుధరుని. 92

ప్రణయసంభృతస్వాంతయై పరభృతమ్ము
సకలవాంఛలు మదిలోనె సందడింప
మూగ గొంతున రాగమ్ము మూటగట్టి
సలుపు వత్సరతపమ్ము వసంతు కొఱకు. 93

ఎంచ మీలకు జలముపై నెంత వలపొ
జలవియోగమ్ము ప్రాప్తింప క్షణము నందె
ఉసురులను వీడు విరహమ్ము నోర్వ లేక
అదియ జీవనప్రణయమహత్వ మవని. 94

• స్వకీయ రచన

విసమె మెసవును అనురక్తి విసపు పుసగు!
నిప్పునే ప్రేమ తినుగాదె నిప్పుకోడి!
సరసమధురపదార్థ సంచయమువీడి;
వింతవింత తీరులు ప్రేమ విధము లివియు, 95

ఎన్ని యుగముల నిటు నిరీక్షించు నొకద
ఱెప్పలల్లార్చి వినువీధి నప్పళించి
ముగ్ధ, తరుణీచకోరిక మోహవశత,
ఆత్మవిభు చంద్రుదర్శనం బాసచేసి. 96

అవ్వర! మధుపాయి! ఎంతవాడవుర నీవు!
పద్మినీసద్మమున చెరబడితి కోరి;
వీక దృఢ దారువుల నలవోక తొలచి
దారి యొనరించు స్వేచ్ఛానుసారి వయ్యు. 97

స్థిరతర ప్రేమభావపచేళిమమున
వ్యక్తిగుణ పృథగ్ధర్మ ప్రసక్తి యుడిగి
ఐక్యతత్త్వంబె భాసించు నక్కజముగ
పసుపు సున్నాన పారాణి పొసగినట్లు. 98

• మించు చెలికాని కెదియీా దలంచితేని
ధనము లిడికాదు, విలువయౌ మణులగాదు
ప్రేమసంపద దొల్కాడు హృదయ మొసగి
కూర్మి మిత్రుని మది చూర గొనగ దగును. 99

• స్వకీయ రచన

కష్టమయజీవితాంబుధి గడుపు నౌక
ప్రేమయే కాక వేరొండు పృధివి గలదె
వైరభావమ్ముతో నెట్టి ప్రబలురైన
కడగి సాధించిరే పనుల్ గతచరిత్ర? 100

చదివి చదివి గ్రంథమ్ములు జగతి విసిగె
పండితు డొకండు గానంగ బడడు నేడు
ప్రేమ యను నక్షరమ్ములు రెండు నేర్వ
కెవడు పండిత సత్తముండవును పృధివి? 101

• ప్రణయ ధర్మమ్ము జగతి కాప్యాయనమ్ము
అఖిలధర్మార్థకామ నియంతయగుట
సృష్టిధర్మనిర్వహణప్రకృష్ట మగుచు
ప్రాణికోటి సదానంద పదముజేర్చు. 102

కోట్లు పడగెత్తి, ధనమ్మును కూడబెట్టి
ఏమి గడువంగ గల్గిరి ప్రేమలేక
ప్రేమ సంపత్కుబేరు, గోవిందు గొలిచి
ఆపదలను తరింపుడో యఖిలజనులు. 103

మధుర కవి యైన కృష్ణరాణ్మహితునకును
వరసుశీలాంబకును కూర్చు పట్టియగుచు
లలి హయగ్రీవు నర్ధాంగలక్ష్మియైన
ఆంధ్ర భారతి లక్ష్మీకాంతమ్మ వ్రాసె. 104

ఓం తత్సత్
మంగళం భూయాత్

• స్వకీయరచన

మాతృశ్రీ ప్రింటర్సు, బాపట్ల.

SADUKTIMANJARI

PRICE : RUPEE ONE